

Komárňanské dni 2017

Pressburger Klezmer Band v synagóge (foto:koscik.photo)

Návštevníci v Útulku

Dňa 11. mája navštívila Útulok deväťčlenná skupina z Izraela, potomkovia bývalého komárňanského rabína Józsefa Natoneka. V duchu rodinných tradícií navštívili všetky miesta pôsobenia ich slávneho predka. József Natonek (1813-1892) bol v podstate prvým politickým sionistom. Myšlienka návratu do Palestíny pochádza práve od neho, predišiel ňou Tivadara Herzla. Už v polovici 19. storočia písal o nezávislom izraelskom štáte. Svoje predstavy podložil historickými, a nie náboženskými argumentmi. Za účelom získania povolenia potrebného k osídleniu židovského národa cestoval až za sultánom do Konštantinopolu. Rodinu

Natonekovú veľmi potešilo, že v našom cintoríne našli dva hroby Natonekovcov z 20-tych rokov minulého storočia a jeden hrob rodiny Raabovej, svojich predkov z matkinej strany. Hostí sprevádzala výtvarníčka Mirjam Neiger Fleischmannová, ktorá tiež pochádza z nášho mesta.

Dňa 21. mája sme privítali v Útulku skupinu zo Židovskej náboženskej obce v Székesfehérvári pod vedením predsedu Istvána Neubarta. So záujmom si prezreli náš Útulok a synagógu, ktorými ich sprevádzali Anton a Zuzana Pasternákovci. Po malom pohostení v sále Zoltána Wallensteina sprevádzal hostí centrom mesta Vojtech Novák. ■

Myšlienky redaktora

Na slávnostnom zasadnutí mestského zastupiteľstva v rámci Komárňanských dní bola redaktorom našich novín Tamásovi a Andrásovi Paszternákovi udelená Cena primátora.

Viac ako dvadsať rokov organizujú náboženský a kultúrny život židovskej komunity nášho mesta. Redigujú Spravodajcu, periodikum, ktoré vychádza v tlači a zároveň je prístupné aj na internete. Ako redaktori spolupracujú pri vydávaní kníh, publikácií a zostavovaní vzdelávacích programov, organizujú konferencie a spomienkové slávnosti. Založili mikromúzeum a knižnicu. Umiestnením pamätných tabúl prispeli k zachovaniu židovského dedičstva. V záujme zabezpečenia financií pre bezproblémový chod záležitostí židovskej komunity, rekonštrukciu Útulku a správu cintorína sa uchádzajú o dotácie a granty. Už dlhé roky organizujú v rámci Komárňanských dní Deň otvorených dverí a organizujú vystúpenia známych interpretov v synagóge. Skutočnosťou, že zachovávaním tradícií a usporadúvaním dvojjazyčných programov, na ktoré každého srdečne očakávajú, obohacujú kultúrny život nášho mesta, vďačíme najmä ich práci.

Post na Facebook-u: „Ďakujem za cenu všetkým, ktorí nás považovali za hodných tohto významného uznania, ako aj tým, ktorí počas uplynulých dvadsiatich rokov dávali našej práci zmysel návštevou programov organizovaných v Útulku, či čítaním nášho periodika. Naše iniciatívy, ktoré sme rozbehli ešte ako -náštroční, by boli už dávno minulosťou, nebyť našich rodičov, starých rodičov, životných partneriek, našej komunity, našich sympatizantov a sponzorov. András Paszternák“ ■

Jubileum v Jeruzaleme

V Jeruzaleme oslávila svoje **90. narodeniny teta Terika Vajnorská**. Touto cestou jej želáme dobrého zdravia. Mazl Tov! Veríme, že v júni jej budeme môcť aj osobne zablahoželať v Komárne. ■

Blahoželáme rodine Hornovej

Blahoželáme rodine Hornovej z Palárikova pri príležitosti narodenia ich synčeka Benjámina. Mazl Tov! ■

Mimoriadne valné zhromaždenie v Žiline

Dňa 17. mája sa v Žiline konalo mimoriadne valné zhromaždenie Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike. Zástupcovia náboženských obcí schválili zmenu stanov. Členovia valného zhromaždenia si po vynikajúcom pohostení pozreli zrekonštruovanú synagógu, ktorá bude v budúcnosti slúžiť na kultúrne účely. ■

Návštevníci v Útulku

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia!

Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Od 1. januára 2008 môžete zasielať peniaze na nasledujúce účty (je možnosť platiť osobne na sekretariáte, ako aj poukázanie peňazí šekom):

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900- Slovenská sporiteľňa alebo
10103804/5200- OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovenská republika

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

alebo

IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Ďakujeme!

Krátke správy

✧ Vydávanie Spravodajcu, ŽNO v Komárne a Klub Shalom podporili: Georg Tomenendal (Rakúsko), Peter Boček (Košice), rodina Natonek (Izrael) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

✧ Vo veci sociálnych otázok sa v Bratislave konalo mimoriadne zasadnutie predsedníctva Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike. Na zasadnutí reprezentoval našu obec jej predseda Anton Pasternák.

✧ Naša kancelária a cintorín budú pri príležitosti sviatku Šavuot – 31. mája a 1. júna (streda-štvrtok) zatvorené.

✧ Ponuka Knižnice Bélu Spitzera je bohatšia o nové publikácie. Srdečne očakávame našich čitateľov!

✧ Deň martýrov sa vo Veľkom Mederi bude konať dňa 11. júna o 17. hodine. Pietny akt pri pamätníku sa uskutoční pod vedením rabína Pétera Deutscha a kantora Anatolija Klavanského.

✧ V Tate a v Tatabányi sa tohtoročná spomienková slávnosť uskutoční dňa 18. júna.

✧ Nadalej očakávame vaše nápady a návrhy nových programov na adrese kile@menhaz.sk.

✧ Za podpory a pomoci mesta Komárno sa v lete rozbehne spracovanie databázy katastra židovského cintorína a hrobov, ktoré sa tam nachádzajú.

Komárňanské dni 2017 – koncert Pressburger Klezmer Band v zaplnenej synagóge

Židovská náboženská obec v Komárne sa už tradične zapojila do programu Komárňanských dní, najväčšieho kultúrneho festivalu v meste.

Tentoraz k nám opäť zavítala bratislavská skupina Pressburger Klezmer Band, aby nás očarila najlepšími skladbami z ich nového zvukového

nosiča. Prítomných pozdravil koordinátor ŽNO Tamás Paszternák.

Židovské melódie zaplnili modlitebný dom, ktorý doslova praskal vo švíkoch, mnohým sa ušlo len miesto na státie a boli aj takí, ktorí sa veru do preplnenej synagógy nezmestili.

Návštevníci si pred a po koncerte mohli pozrieť výstavu inštalovanú pri príležitosti 120. výročia budovy Útulku.

Vďaka za dojemný hudobný zážitok, ktorý patričným spôsobom prezentoval židovskú kultúru v rámci dní takých významných v živote nášho mesta. ■

PA

Predstavujeme Pressburger Klezmer Band Rozhovor s Andrejom Wernerom

Sme prvá slovenská skupina hrajúca židovskú klezmer hudbu. Pôsobíme už viac ako 22 rokov, máme na konte 7 CD albumov a množstvo filmových a divadelných spoluprác. Predposledný CD album „Tants mit mir“ bol ocenený prestížnou cenou RADIO HEAD AWARD za najlepší slovenský CD album v kategórii Folk&World za rok 2012. Mali sme tú česť vystupovať v približne 20 krajinách sveta a spolupracovať s najväčšími hviezdami žánru. Sme spoluorganizátelia jedného z najväčších festivalov židovskej hudby pod názvom KlezMORE Festival Vienna & Bratislava.

Ktoré boli najvýznamnejšie obdobia a projekty skupiny Pressburger Klezmer Band?

Najvýznamnejší bol určite začiatok a odhodlanie objavovať čaro klezmer hudby. S odstupom času nás mrzí, že sme vtedy nerobili to, čo teraz. Vyhľadával židovské piesne zo Slovenska. Pred 20 rokmi totiž žilo podstatne viac pamätníkov ako dnes. Aj keď ani v súčasnosti to nie je stratené a máme už niekoľko zaujímavých výsledkov našej bádateľskej činnosti. Z dnešného pohľadu je pre nás zaujímavý retrospektívny pohľad na prerod skupiny z amatérskeho zoskupenia na profesionálnu kapelu. Z projektov, ktoré sme absolvovali, určite zaujme projekt fúzie s balkánskou hudbou KLEZMER ME-

ETS BALKAN, ako aj projekty so zahraničnými hosťami PRESSBURGER KLEZMER BAND & THE STARS OF KLEZMER a naše hudobno-tanečné projekty spájania klezmeru s hudbou národností zo Slovenska. Pre mňa osobne však bol najviac emočný projekt PREBÚDZAME SYNAGÓGY, v rámci ktorého sme hudobne prebudili viac ako 20 slovenských synagóg a sme mimoriadne radi, že niektoré z týchto synagóg skutočne „povstali z popola“ a zaradili sa medzi krásne rekonštruované pamiatky Slovenska.

Aké sú vaše plány do budúcnosti? Kde vás môže publikum počuť v budúcom období?

V súčasnosti intenzívne pracujeme na projekte jidiš balád, ktorý budeme nahrávať koncom tohto roka. Sčasti ide o novokomponované jidiš piesne

a sme radi, že jidiš kultúra napreduje. Predstavíme sa na viacerých slovenských letných festivaloch, pripravujeme jesenné turné Balád a za niekoľko dní vystúpime v bosnianskej Gradiške. Bude to (zase) pekný rok...

Ako vidíte budúcnosť židovskej komunity na Slovensku? Aké sú vaše vízie ohľadne menších miest?

Môžem hovoriť iba za seba. Myslím, že budúcnosť židovskej komunity na Slovensku je spojená s jej otvorením. Komunitu vnímam ako aktívnu, avšak na druhej strane pomerne uzavretú. Nevie, či to súvisí s ortodoxiou, ale poznám množstvo ľudí, ktorí majú židovský pôvod, avšak nehlásia sa k nemu. Je to škoda a osobne som presvedčený, že liberalizáciou vieme do komunity dostať „nový dych“. ■

PA

Foto: Ondrej Koščík

Židovský život v Rimavskej Sobote

Rozhovor s MUDr. Dušanom Rybárom

Narodil som sa v roku 1945 v židovskej rodine ako jediné dieťa mojich rodičov, ktorí len na základe výnimky prežili slovenský fašistický režim. Svoje detstvo som prežil v Ružomberku, Malackách a v Šahách. Rodičia neboli nábožensky založení, ŽNO v Ružomberku po vojne nefungovala rovnako ani synagóga, ktorú komunisti premenili na skladové priestory.

Židovské rodiny (asi 20 rodín) udržiavali čulé kontakty a priateľstvá. Od roku 1968 moje cesty smerovali do Rimavskej Soboty, rodiska mojej manželky. Jej rodičia prežili holokaust. Postupne som sa zoznamoval so židovskou komunitou a vďaka rodine som prenikal bližšie k židovstvu, za čo som celej rodine nesmierne vďačný. ŽNO nefungovala, synagógu totalitný režim asanoval.

Ako vyzerá v súčasnosti židovský život v Rimavskej Sobote?

Od roku 1990 sme boli členmi ŽNO Banská Bystrica, až do r. 2010, keď sme sa stali Židovskou náboženskou komunitou. Tým sme nadviazali na existenciu ŽNO Rimavská Sobota, ktorá zanikla v r. 1969. Banskej Bystrici sme vďační za priateľské prijatie do ich radov. Naša komunita sa v r. 2013 pretransformovala na obec s počtom 49 členov v súčasnosti. Väčšina členov je z Rimavskej Soboty, ďalší sú z Tornale, Lučenca, Veľkého Krtíša a Hnúšte. Stali sme sa spádovou oblasťou komunity pre stred južného Slovenska.

Židovský život v súčasnosti spočíva predovšetkým v pravidelných stretnutiach počas našich sviatkov aj s účasťou p. rabína Mikhaila Kapustina a každoročnou askarou na cintoríne a pri pamätníku holokaustu v Rimavskej Sobote. Zúčastňujú sa na nich ich aj predstavitelia kresťanských cirkví,

odbojárí a naši sympatizanti. Spolu pracujeme s Domom kultúry v Rimavskej Sobote pri usporadúvaní kultúrnych, vedeckých a spoločenských akcií v rámci podujatí pre menšiny. Spoluprácu zastrešuje a výdatne nám v tom pomáha Katka Zsélyi, kulturologička, ocenená výročnou cenou ŽNO Komárno.

Ktoré sú najvýznamnejšie aktivity obce? Aké sú plány na budúce obdobie?

V našich radoch žije 9 preživších holokaust, ktorým pomáhame v sociálnej a zdravotnej starostlivosti. Prizývame ich na besedy so školskou mládežou, spojené aj s návštevou cintorína. Máme dobrú spoluprácu so starostami a primátormi v miestach, kde sa nachádzajú naše cintoríny. Minulý rok sme v spolupráci s Mestským úradom v Ri-

mavskej Sobote odhalili pamätnú tabulu na budove bývalého geta.

Blíži sa sviatok Pesach – ako ho oslávite?

Tohoročný Purim sme oslávili v spolupráci s ÚZŽNO s rabínom M. Kapustinom a s vystúpením členov Pressburger Klezmer Band. Pesach oslávim v priestoroch našej komunity pri tradičných sederových miskách, macesových zákusoch a pripomenieme si historické súvislosti so symbolmi sviatku.

Ako vidíte budúcnosť židovskej komunity na Slovensku? Aké sú vaše vízie ohľadne menších miest?

Budúcnosť židovských komunít vo veľkých mestách vidím perspektívnejšie aj vďaka tomu, že mladí ľudia z malých miest odchádzajú za prácou. Košice a Bratislava umožňujú židovský kultúrny aj náboženský život a spoločenské aktivity v komunitách. V malých sídlach sú prognózy prežitia menej priaznivé. Pre ďalšie roky bude dôležité uchovať tradície a duchovný odkaz našich predkov, a to čo najdlhšie a najsvedomitejšie aj s podporou centra.

Aká je spolupráca ŽNO so susednými obcami?

Nadviazali sme kontakt s ŽNO v maďarskom Salgótarjáne a príležitostne sa navštevujeme pri sviatkoch alebo kultúrnych podujatiach. Dobré kontakty udržujeme s ŽNO v Banskej Bystrici. Pozvania na sviatky a podujatia jednotlivých ŽNO vítame a podľa možností aj osobne navštevujeme. ■

Za Zuzanou Rujderovou

Spocitom hlbokého smútku sme sa 14. mája tohto roku na nozvámočkom židovskom cintoríne navždy rozlúčili s pani Zuzanou Rujderovou, rodenou Weissovou, Zsuzsi-néni, ako sme ju volali. Zomrela 12. mája vo veku nedožitých 93 rokov v domácom prostredí, kde ju s láskou, obetavo dopatroval jej syn Karol.

Narodila sa 17. 7. 1924 v obci Dubník. Spolu so svojou rodinou prešla peklom holokaustu, koncentračným táborm v Osvienčime. V roku 1953 sa vydala za Martina Rujdera, o tri roky sa im narodilo dievčatko Ági, ktoré však krátko po pôrode zomrelo. Syn Karol sa narodil v roku 1959 a následne sa rodina presťahovala do Nových Zámkov a v roku 1967 do Nitry. Do roku 1991 s rodinou žila aj mama Irma-néni, ktorá sa dožila 95 rokov.

Odchod pani Zuzany Rujderovej znamená nenahraditeľnú stratu pre našu nevelkú náboženskú obec. Bola jednou z posledných pamätníkov generácie, ktorá prežila holokaust a prišla počas neho o značnú časť svojej rodiny. Bola jednou z tých, ktorá nám, mladším, spolu s manželom Martinom, Matyi-bácsim, pripomínala nepoznaných starých rodičov, ale aj útržky detstva, a to, čo do nás vkladali naši rodičia. Zákonitosti, zvyklosti, ale aj zásady každodenného židovského života. Bola vždy súčasťou našich stretnutí pri príležitosti sviatkov či iných podujatí. Preživala s nami radosť aj žiaľ, aj vo vysokom veku sa zaujímal o každého z nás, našich rodinných príslušníkov, o naše deti aj vnúčatá. Ostané tu medzi nami v spomienkach svojich najbližších, ktorých tak milovala, nás všetkých, ktorí sme ju poznali. Nech odpočíva v pokoji! ■

Židovská náboženská obec v Nitre